

skjervøy kommune
Postboks 145
9189 SKJERVØY

Deres ref: 16/24
Vår ref: 2024/249494
Dato: 24.09.2024

Høringsinnspill til kystsoneplan for Kvæningen, Nordreisa og Skjervøy kommuner

Vi viser til areal- og kystsoneplanen lagt ut på høring i april 2024.

Mattilsynets rolle i arbeid med plansaker

Mattilsynet er statlig sektormyndighet for forhold som blant annet angår planter, fisk, dyr, mat og drikkevann. Som høringsinstans til arealplaner har Mattilsynet i oppgave å bidra til at arealplanen ivaretar nasjonale og regionale interesser innenfor områdene:

- i. drikkevann
- ii. plantehelse
- iii. fiskehelse/fiskevelferd
- iv. dyrehelse/dyrevelferd

I uttalelse til kystsoneplaner omtaler vi spesielt hensynet til fiskehelse og fiskevelferd hos akvakulturdyr, men også hensynet til villfisk. Både påvirkning av anadrome arter og annen villfisk er noe som må hensyntas av sektormyndighetene ved vurdering av søknader om etablering, jf. naturmangfoldloven.

Uttalelsen fra Mattilsynet blir noe generell, da det ikke er hensiktsmessig å vurdere de enkelte lokalitetenes egnethet i en høring til kystsoneplan. Slik vurdering vil gjennomføres ved mottak av søknad om etablering /endring av den enkelte akvakulturlokalitet. Normalt vil det gi avslag på etableringssøknader der avstanden til omkringliggende lokaliteter/vassdrag/gytefelt ikke er i henhold til våre retningslinjer. Ved vurdering av søknad om etablering/utvidelse kan det også være nødvendig å gi avslag av andre grunner.

Mattilsynet vurderer et systematisk arbeid med kystsoneplaner som positivt. Dette gir oversikt og forutsigbarhet for alle parter, men forutsetter også en tidsramme for gyldighet og revidering for å sikre at planen er relevant og oppdatert.

På et tidspunkt vil vi nærme oss et metningspunkt for den totale bæreevnen for oppdrett i kyst- og fjordområdene våre, både miljø- og smittemessig. I den sammenheng vil vi kommentere at det er biomassen av oppdrettslaks (antall laks) i et fjordsystem som er den

største enkeltfaktoren for negativ påvirkning fra lakselus på ville bestander. Dette medfører et behov for jevnlig evaluering og revidering av områdeplaner, med involvering av alle relevante parter.

Regelverk Mattilsynet forvalter

- Lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven)
- Lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd (dyrevelferdslovene).
- Forskrift 17. juni 2008 nr. 823 om etablering og utvidelse av akvakulturanlegg, zoobutikker m.m. - (etableringsforskriften)
- Forskrift 6 april 2020 nr. 631 om dyrehelse (dyrehelseforskriften)
- Akvabiosikkerhetsforskriften av 5. april 2020 nr. 624
- Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldsloven).
-

Lenke til informasjon om Mattilsynets arbeid med søknader om lokaliteter, inkludert veileder: https://www.mattilsynet.no/fisk_og_akvakultur/akvakultur/akvakulturanlegg/fakta_om_mattilsynets_behandling_av_etablering_og_utvidelse_av_akvakulturanlegg.5857

Regelverket er i utvikling

Dyrehelseforordningen med tilhørende rettsakter (heretter kalt AHL - Animal Health Law) ble innført i Norge i 2022. AHL-pakken gir den samlede regulering innen fiskehelse i Norge. Denne inkluderer nasjonale bestemmelser som EU-regelverket pålegger medlemsstatene å fastslå, og bestemmelser som utnytter handlingsrommet for nasjonalmyndigheter til å gi utfyllende eller strengere regler. AHL inneholder sykdomsliste, kategorisering av sykdommene på listen, krav til biosikkerhet, bekjempelse av sykdom, godkjenning, registrering, drift av virksomheter, forflytning av dyr, innførsel fra tredjeland av dyr og produkter.

Vesentlige endringer med nytt regelverk - Etablering av oppdrettsanlegg:

Ved behandling av søknader om etablering/utvidelse av lokaliteter, vurderes anlegget og lokaliseringens egnethet ut fra hensyn til fiskehelse og fiskevelferd. Når det gjelder **fiskehelse** legger Mattilsynet vekt på å vurdere faren for smittespredning til og fra anlegget. Reglene for dette fremgår av dyrehelseforskriften med tilhørende forordninger.

Det nye dyrehelseregelverket krever at alle godkjente akvakulturanlegg skal ha en biosikkerhetsplan. Dette skal være en dokumentert og faglig vurdert plan som viser hvordan smitte kan komme seg inn i et akvakulturanlegg, spre seg innad i anlegget og overføres til miljøet eller til andre akvakulturanlegg. Planen skal ta hensyn til særtrekkene ved anlegget og fastslå hvilke tiltak som vil redusere de biosikkerhetsrisikoene som er identifisert. Det skal være en navngitt ansvarlig for biosikkerhet for hvert anlegg, og alle ansatte rapporterer til den ansvarlige i spørsmål som gjelder biosikkerhet.

Når det gjelder **fiskevelferd** legger Mattilsynet vekt på lokalitetens egnethet når det gjelder strømforhold og vannkvalitet. Reglene for dette fremgår av etableringsforskriften. Nærmer informasjon om det nye dyrehelseregelverket og behandling av søknader finnes på Mattilsynets hjemmeside: Godkjenning av akvakulturanlegg i to trinn og nye krav til søknaden.

Vi vil i det følgende uttale oss om:

- Viktigheten av områdestruktur
- Nærhet til produksjonsområdegrense
- Beredskap
- Lakselus

- Generelle betraktninger rundt vekst
- Innspill til enkeltlokaliteter som er foreslått

Områdestruktur, biosikkerhet og avstandskrav

Det er i kystsoneplanen foreslått et høyt antall nye områder for akvakultur og utvidelse av eksisterende akvakulturlokaliteter. Dersom samtlige områder for nye lokaliteter godkjennes, vil det føre til en fortetning langs kysten. Det kan medføre økte utfordringer med spredning av lakselus og sykdom – som igjen medfører redusert fiskehelse og -velferd. Ved vurdering av hvilke områder som kan godkjennes, er det derfor viktig at det tas hensyn til hvordan man kan opprette en god områdestruktur.

Det å danne og opprettholde en god struktur av brakkleggingsområder er et viktig tiltak for å forebygge spredning av både sykdom og lakselus. Per i dag kreves det, etter Mattilsynets retningslinje, koordinert brakklegging dersom lokaliteter med anadrom fisk ligger nærmere hverandre enn 5 km.

Koordinert brakklegging vil si at noen lokaliteter brakklegges (er tømt for fisk og vasket ned) i samme tidsrom mellom hver produksjon. Ved koordinert brakklegging vil et større område bli «nullstilt» med hensyn til ulike smittestoff. Videre er det viktig å sikre god nok avstand mellom de ulike brakkleggingsgruppene til at avstanden kan fungere som en smittebarriere mellom gruppene. Per i dag består lokalitetene i Kvæningen, Nordreisa og Skjervøy av flere brakkleggingsgrupper.

Hvis alle de nye områdene som er foreslått vedtas, vil det kunne bli utfordrende å drifte i flere brakkleggingsgrupper, spesielt i Kvæningen, selv om avstanden mellom de fleste av de foreslåtte områdene er over 5 km.

Mattilsynet ser at det i praksis kan være hensiktsmessig at også lokaliteter som ligger lengre unna enn 5 km inkluderes i samme brakkleggingsgruppe. Brakkleggingsområder må vurderes ut fra smittemodeller, strøm og strategier for utsett og utslakting av området, for å oppnå bedre smittebarrierer mellom områdene. Ved fastsettelse av ny kystsoneplan er det derfor viktig at hensynet til områdestruktur vektlegges.

Mattilsynet ser utfordringer med at relativt store områder i foreliggende planforslag er foreslått til arealformål V og V1 – bruk og vern av sjø og vassdrag, i bestemmelsene. Dette er områder der det kan søkes om etablering av alle former for akvakultur (V) eller alle former akvakultur med unntak av anadrom fisk (V1). Mattilsynet kan ikke se at det er gjort en konsekvensutredning av V og V1, og det er derfor krevende for Mattilsynet å uttale seg om disse områdene. Mattilsynet henstiller om å begrense disse områdene til et minimum, da vi oppfatter at denne måten å planlegge på gir liten forutsigbarhet i forhold til hvor akvakultur kan omsøkes og det blir dermed vanskelig å uttales seg konkret om hvilke konsekvenser en evt. etablering i områdene vil utgjøre for fiskehelse og fiskevelferd.

I vurderingen av smittefare skal det legges særlig vekt på avstand til vassdrag, annen akvakulturrelatert virksomhet og til grupper av akvakulturanlegg. Tetthet av akvakulturanlegg i nærområdet vil ha betydning for hvor stor smittefaren er og det er viktig at hvert enkelte område vurderes i sammenheng med anlegg og akvakulturrelaterte virksomheter i et større geografisk område.

I Mattilsynets retningslinje for saksbehandling av etableringssøknader framkommer det følgende minsteavstander:

- akvakulturlokalitet i sjø og fiskeslakteri, settefiskanlegg, stamfiskanlegg, andre landanlegg og notvaskeri: 5 km
  - akvakulturlokalitet med anadrom fisk og lakseførende vassdrag: 2,5 km
  - lakse- og torskeanlegg: 5 km
  - to lakselokaliteter: 2,5 km
  - lakselokaliteter som ikke inngår i samme brakkleggingsgruppe: 5 km
  - akvakulturlokalitet og låssettingsplass: 1,5 km
  - akvakulturlokalitet og skjellanlegg: 1,5 km
- Avstand mellom torskelokalitet og gytefelt/gyteområde for torsk vurderes i hvert enkelt tilfelle. Dersom det er et regionalt viktig gytefelt, skal en torskelokalitet påvirke det i minst mulig grad.

I tillegg til avstandskravene må også strøm- og smitteforhold vurderes i hvert enkelt tilfelle. Forholdene i et spesifikt område kan tilsa at det må stilles krav om lengre avstand, evt. at det i enkelte tilfeller kan aksepteres noe kortere avstand.

Avstander, strøm- og smitteforhold skal med andre ord vurderes for det enkelte område, og når områdene blir så store som i foreliggende planforslag er det krevende å gjøre konkrete vurderinger for det enkelte område.

I forslaget til revidert kystsonesplan inngår både nye avsatte områder og endringer av allerede etablerte områder. Mattilsynet er bevisst på at nye områder gir mulighet for søknad om etablering av lokalitet for alle aktører som innehar konsesjon/tillatelse. Nye områder kan være en utfordring i vår vurdering av områdestruktur, koordinert drift og samarbeid i planen. Dette fordi det er uavklart hvilke parter som inngår i et koordinert område-samarbeid. Små selskaper har færre lokaliteter og mindre mulighet til å tilpasse seg enn større selskaper.

Mattilsynet presiserer viktigheten av at det gjøres et arbeid med områdestruktur allerede ved pågående revidering av kystsonesplanen. Når en rekke nye lokaliteter først er etablert og andre utvidet, vil arbeidet med å skape en god områdestruktur bli langt vanskeligere. I og med at en økning i produksjon kan medføre både større utfordringer med lakselus og sykdom i akvakulturnæringen, med påfølgende redusert fiskevelferd og økt dødelighet, er det svært viktig at det i forbindelse med vekst legges ned et struktureringsarbeid. Dette kan bidra til å redusere konsekvensene av veksten og til å opprettholde en fiskehelse- og velferdsmessig bærekraftig produksjon.

Nærhet til produksjonsområdegrense

Nærings- og fiskeridepartementets forslag om etablering av produksjonsområder er basert på at det skal være minst mulig utveksling og smittespredning av lakselus mellom produksjonsområdene. Mattilsynet vil derfor avslå søknader om etablering av nye anlegg ved grensen mellom to produksjonsområder, dersom etableringen fører til økt utveksling av lakselus mellom produksjonsområdene.

Mattilsynet har en instruks om bestilling av kunnskapsstøtte ved søknader om etablering og utvidelse av akvakulturanlegg med laksefisk i nærheten av produksjonsområdegrenser. 28. mai 2018 mottok Mattilsynets hovedkontor en rapport hvor Havforskningsinstituttet antyder at 16 km er hvor nært anlegg kan ligge en produksjonsområdegrense uten å øke smittepresset. I tilfeller hvor omsøkt lokalitet ligger 16 km unna produksjonsområdegrensen eller nærmere, vil Mattilsynet derfor innhente kunnskapsstøtte fra Havforskningsinstituttet med tanke på graden av økt utveksling av lakselus en eventuell etablering av lokaliteten vil medføre.

Området Olderfjord ligger ca 11 km fra produksjonsområdegrensen, og det vil derfor være nødvendig å innhente kunnskapsstøtte dersom det søkes om å etablere en lokalitet ved Olderfjord.

Beredskap

Kapasitet hos brønnbåter og slakterier

I region Nord har vi de siste årene opplevd mange utbrudd av den smittsomme laksesykdommen ILA (infeksiøs lakseanemi) på laks i oppdrettsanlegg. I 2024 har sjøtemperaturen vært høyere enn normalt, og det har bidratt til utfordringer med overskridelser av lusegrenser i flere områder, blant annet i Nordland, Troms og Finnmark. Erfaringer har vist oss sårbarhet ved høy produksjon og utfordringer med logistikk og kapasitet. Dette er en viktig del av oppdretternes beredskap, men vi registrerer at blant annet at kapasitet for å håndtere dødfisk, brønnbåt- og slakterikapasitet ikke alltid er tilstrekkelig, særlig når flere rammes samtidig. På generelt grunnlag er Mattilsynet derfor skeptisk til en økning i produksjon uten at nødvendig beredskap styrkes samtidig.

Bevaring av områder som kan benyttes til vannbytte for brønnbåter

Ved blant annet transport av fisk fra bekjempelsessoner for ILA, pålegger Mattilsynet brønnbåtene å kjøre lukket. Det vil si at de ikke har lov til å ta inn friskt vann eller slippe ut vann fra brønnrommene hvor fisken står underveis i transporten. Formålet er å hindre smittespredning. Det er begrenset hvor lenge en brønnbåt kan kjøre lukket og samtidig opprettholde god vannkvalitet for fisken. Som regel er det behov for vannbytte underveis. Vannbytte tillates utført i områder med god avstand til omkringliggende lokaliteter, hvor det er lav risiko for smittespredning. Per i dag er det få slike tilgjengelige områder, sett bort i fra svært værutsatte områder, som f.eks. Lophavet og yttersiden av Arnøya, Troms. I tilfeller med dårlig vær tillater Mattilsynet at ytre del av Frakkfjorden i Loppa benyttes. Vi har også tillatt noe semi-lukket kjøring like sør for Tromsø. For at lukket transport fortsatt skal være gjennomførbart framover, er det viktig at disse områdene bevares fri for nye anlegg.

Lakselus

Mattilsynets hovedkontor har i flere klagesaksbehandlinger den siste tiden gitt avslag på etablering/utvidelse av lokaliteter, med bakgrunn i tre luseoverskridelser eller mer per produksjonssyklus. Enhver utvidelse av biomasse på et anlegg vil kunne utgjøre en økt risiko for smitte. Mattilsynets oppgave er å vurdere om økt risiko er akseptabel eller uakseptabel i den enkelte saken.

Når det søkes om utvidelse av et eksisterende anlegg, legger vi vekt på erfaringer fra de siste års tilsyn med det aktuelle anlegget, samt registrerte driftsdata. Når det søkes om etablering av nye anlegg, legger vi blant annet vekt på erfaringer fra de siste års drift på nærliggende anlegg.

Mattilsynet mener at tre luseoverskridelser i en produksjonssyklus tilsier at det er utfordrende å overholde regelverket med den gitte biomassen/i det gitte området. Antallet lusebehandlinger som har vært nødvendig å gjennomføre inngår også i vurderingen, ettersom gjentatte behandlinger med dagens behandlingsmetoder som regel medfører en belastning på fisken. Behandling mot lakselus er i dag én av hovedårsakene til dødelighet blant oppdrettslaks. Klimaendringene vil kunne føre til at temperaturen i havet øker med flere grader. Økt havtemperatur vil igjen kunne bidra til at utfordringene med lakselus blir betydelig større, også i Troms og Finnmark, slik vi registrerer i 2024.

Generelle betraktninger rundt økt antall fisk i sjøen

Flere lokaliteter og utsett av mer fisk betyr ikke nødvendigvis en tilsvarende økning i produksjon. Dette fordi økte utfordringer med lakselus og sykdom kan medføre at en høyere andel av utsatt fisk dør før slakt. Hvis man derimot klarer å redusere dødeligheten, vil det i seg selv innebære både økt produksjon og bedre fiskevelferd.

Dersom planforslaget blir vedtatt som det er lagt fram, vil det for Kvæningen kommune bety en mulig dobling av antallet lokaliteter i Kvæningen.

Utarbeidelse av en god områdestruktur er ett tiltak som kan bidra til å opprettholde kontroll med lakselus og sikre at en høyere andel fisk går til slakt. På et tidspunkt vil vi likevel nærme oss et metningspunkt for den totale bæreevnen for oppdrett i kyst- og fjordområdene våre, både miljø- og smittemessig. Det er derfor viktig at det jevnlig gjøres en evaluering og revidering av områdeplanen med tanke på den totale bæreevnen.

Oversikt over foreslåtte enkeltlokaliteter/områder vi har innspill på:

Lokalitet	Kommentar
Utvivelse av areal ved Follesøy, Skjervøy	Avstanden fra etablert lokalitet på Follesøy og evt. ny lokalitet vil bli på ca. 1,2 km. Etter Mattilsynets retningslinje er minsteavstand 5 km, noe som innebære at Mattilsynet vil kunne avslå lokaliteter med kortere avstand. Dersom Mattilsynet vurderer at det kan etableres lokaliteter med mindre enn 5 km avstand er hovedregelen at Mattilsynet vil sette krav om koordinert brakklegging for alle anlegg med innbyrdes avstand kortere enn 5 km.
Vorterøy, Skjervøy	Det er per i dag ca. 5,8 km mellom lokaliteten og Follesøy. Ved en flytting 1,2 km retning SSV vil avstanden mellom lokalitetene bli ca 4,6 km. Etter Mattilsynets retningslinje er minsteavstand 5 km, noe som innebære at Mattilsynet vil kunne avslå lokaliteter med kortere avstand. Dersom Mattilsynet vurderer at det kan etableres lokaliteter med mindre enn 5 km avstand er hovedregelen at Mattilsynet vil sette krav om koordinert brakklegging for alle anlegg med innbyrdes avstand kortere enn 5 km.
Olderfjorden, Kvæningen	Området Olderfjorden ligger ca. 11 km fra produksjonsområdegrensen. Når lokaliteter med laks eller ørret ligger 16 km unna produksjonsområdegrensen eller nærmere, skal Mattilsynet innhente kunnskapsstøtte fra Havforskningsinstituttet med tanke på spredning av lus mellom produksjonsområdene.

Haukøya Vest, Skjervøy	Avstanden fra etablert lokalitet Haukøya Vest og evt. ny lokalitet vil bli på ca. 4 km. Etter Mattilsynets retningslinje er minsteavstand 5 km, noe som innebære at Mattilsynet vil kunne avslå lokaliteter med kortere avstand. Dersom Mattilsynet vurderer at det kan etableres lokaliteter med mindre enn 5 km avstand, er hovedregelen at Mattilsynet vil sette krav om koordinert brakklegging for alle anlegg med innbyrdes avstand kortere enn 5 km.
Kvalbukta, Skjervøy	Avstanden fra etablert lokalitet Skjervøy og evt. ny lokalitet vil bli på ca. 4,6 km. Etter Mattilsynets retningslinje er minsteavstand 5 km, noe som innebære at Mattilsynet vil kunne avslå lokaliteter med kortere avstand. Dersom Mattilsynet vurderer at det kan etableres lokaliteter med mindre enn 5 km avstand, er hovedregelen at Mattilsynet vil sette krav om koordinert brakklegging for alle anlegg med innbyrdes avstand kortere enn 5 km.
A26, Skjervøy	Avstanden fra A26 til ny omsøkt lokalitet Skagodden er på 2,5km. Etter Mattilsynets retningslinje er minsteavstand 5 km, noe som innebære at Mattilsynet vil kunne avslå lokaliteter med kortere avstand. Dersom Mattilsynet vurderer at det kan etableres lokaliteter med mindre enn 5 km avstand, er hovedregelen at Mattilsynet vil sette krav om koordinert brakklegging for alle anlegg med innbyrdes avstand kortere enn 5 km.
Skagodden, Skjervøy	Avstanden fra Skagodden til ny omsøkt lokalitet A26 er 2,5 km og til etablerte lokalitet Vorterøyskagen, 3,6 km og Skarvestein 5,1 km. Etter Mattilsynets retningslinje er minsteavstand 5 km, noe som innebære at Mattilsynet vil kunne avslå lokaliteter med kortere avstand. Dersom Mattilsynet vurderer at det kan etableres lokaliteter med mindre enn 5 km avstand er hovedregelen at Mattilsynet vil sette krav om koordinert brakklegging for alle anlegg med innbyrdes avstand kortere enn 5 km.

Sommarfjøsletta og Kjellvågodden er eksisterende arealer som bør vurderes tatt ut av planen på grunn av nærhet til Arnøy laks' slakteri, henholdsvis 3 km og 1,3 km. Etter Mattilsynets retningslinje er minsteavstand 5 km.

Med hilsen

Marit Stubberud Hanssen
seniorinspektør

Geir Arne Ystmark
avdelingssjef

Dokumentet er godkjent elektronisk.

